

בס"ד. ש"פ מקץ, חנוכה, מבה"ח טבת, ה'תשי"ז

(הנחה בלתי מוגה)

ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם דנת את דינם נקמת את נקמתם, וממשיך מסרת גבורים וכו' (ומפרט בזה חמשה ענינים), ומסיים להודות ולהלל לשמך הגדול¹. וצריך להבין אומרו רבת את ריבם דנת את דינם כו', והרי העיקר הוא הענין דמסרת גבורים כו', שבשביל זה רבת את ריבם כו', וא"כ הי' מספיק לומר העיקר, מסרת גבורים כו', ובמילא היו יודעים אשר רבת את ריבם. גם צריך להבין אומרו ברחמיך הרבים דייקא, דלכאורה בכדי למסור גבורים ביד חלשים וכו', מספיק גם רחמים סתם, ולמה צריך לזה רחמיך הרבים דוקא. וענין זה שייך גם לסיום הענין, להודות ולהלל לשמך הגדול, דגם בזה צריך להבין אומרו לשמך הגדול, למה אינו אומר לשמך ית' סתם, כי אם לשמך הגדול דוקא.

(ב) **ויובן** כל זה בהקדים תחלה דיוק הלשון עמדת להם בעת צרתם, לשון עמידה דוקא². דהנה, ישנו ענין העמידה למעלה, כאמרו עמדת להם בעת צרתם, וכן כתיב³ ועמדו רגליו ביום ההוא, וכמו"כ ישנו ענין הישיבה למעלה, כמו"ש השמים כסאי, וכתיב⁴ וישב הוי' מלך גו'. והענין בזה, דכשם שבאדם למטה עד"מ ישנו ענין הישיבה וענין העמידה, כמו"כ גם למעלה ישנו ענין הישיבה וענין העמידה. והיינו שאותם החילוקים שבין ישיבה ועמידה באדם, הנה אותם החילוקים ישנם גם בין ישיבה ועמידה למעלה, שהרי כל הענינים שלמעלה באים ע"י עבודת האדם, באתערותא דלתתא, דרוח אמשיך רוח ואייתי רוח⁵, שע"י ענין הישיבה למטה נעשה ענין הישיבה למעלה, וע"י ענין העמידה למטה נעשה ענין העמידה למעלה, ולכן הנה אותם החילוקים שבין ישיבה ועמידה למטה, ישנם גם למעלה. והנה, החילוק בין ישיבה ועמידה באדם למטה

(3) זכרי' יד, ד.

(4) ישעי' סו, א.

(5) תהלים כט, י.

(6) ראה זח"ב קסב, ב.

(1) נוסח הודאת "ועל הנסים" דחנוכה.

(2) בהבא לקמן — ראה המשך תער"ב

ח"ג ע' א'רצא ואילך. וראה גם מאמרי אדמו"ר

האמצעי קונטרסים ע' שלח ואילך. סה"מ

תרפ"ט ע' 33 ואילך.

בגשמיות הוא בג' ענינים⁷. הא', שכאשר האדם עומד אזי ירכין וגופא כחדא תמן⁸, משא"כ בישיבה הנה גופא וירכין לאו כחדא, היינו, שהרגלים (שזוהו"ע הירכין, שהם מקום התחלת הרגלים כמו שהם מחוברים אל הגוף) אינם במדריגה אחת עם הגוף. ועוד חילוק בין ישיבה ועמידה, שבעמידה הראש הוא בהגבהה, וכישיבה הראש הוא בהשפלה. ועוד חילוק, שבעמידה הרגלים הם על הארץ, משא"כ בישיבה הרי הרגלים תלויות באויר, שהם בהגבהה מן הארץ, והו"ע השרפרף שמגבי' את הרגלים⁹, ומעכב אותם שלא יהיו על הארץ. והיינו שבעמידה הראש הוא בהגבהה והרגלים הם למטה על הארץ, משא"כ בישיבה הנה הראש הוא בהשפלה והרגלים הם בהגבהה מן הארץ. וכמו ההפרש בין ישיבה ועמידה בגשמיות, כמו"כ הוא גם ההפרש בין ישיבה ועמידה בעבודה הרוחנית.

ג) והענין בזה¹⁰, דהנה כתיב¹¹ נעשה נא עלית קיר קטנה ונשים לו שם מטה ושולחן וכסא ומנורה, ואיתא בזהר¹² שהם ד' תקוני שכינתא, והיינו שהם ענינים שהאדם צריך לתקנם, שלכן נקראים בשם תקוני שכינתא. מטה הוא עבודת הלילה בכלל, והעבודה דתפלת ערבית וקריאת שמע שעל המטה בפרט. שולחן הוא העבודה דפסוקי דזמרה. כסא הוא העבודה דק"ש, צלותא דמיושב, כמ"ש¹³ ממושבתיכם תביאו, דקאי על ק"ש. ומנורה הוא העבודה דשמו"ע. ונמצא, שענין הישיבה בעבודת האדם הו"ע העבודה דק"ש.

וכיאר הענין, דהנה, העבודה דק"ש היא שהאדם יבוא לאהבת הוי' באמרו ואהבת וגו'¹⁴, והיינו ע"י ההתבוננות שמתבונן בכל הענינים שבחלקי התפלה עד ק"ש, ובפרט ההתבוננות שבפסוד"ז איך שכל ההתהוות היא יש מאין, וכללות ההתהוות היא מהארה בלבד, ובהארה גופא כתיב¹⁵ כי נשגב שמו לבדו (ורק) הודו (של שמו) על ארץ ושמים, שהוא הארה דהארה בלבד, ומ"מ הנה וירם קרן לעמו, וע"י ההתבוננות

מאמרי אדמו"ר הזקן: נביאים ע' יט ואילך; תקס"ז ע' רנה; ענינים ע' תמת. אוה"ת נ"ך ח"א ס"ע פד ואילך.

13) לשון הכתוב — אמור כג, יז. וראה לקו"ת במדבר יט, ד. שה"ש כח, ג. סהמ"צ להצ"צ שרש מצות התפלה פ"ב (דרמ"צ קטו, א). המשך תער"ב ח"ב ע' תשא.

14) ואתחנן ו, ה.

15) תהלים קמח, יג.

7) ראה המשך תער"ב ח"ב ע' תשא ואילך. וראה גם אוה"ת בהעלותך ע' שנט ואילך.

8) לשון זוהר ח"ב קפג, רע"א.

9) ראה תו"א בראשית א, ב.

10) ראה גם סה"מ תרנ"ד ע' קנח ואילך.

11) מלכים"ב ד, י.

12) ח"ב קלג, א. נתבאר בדרושים

שבערות 7; 10. וראה גם ד"ה נעשה נא עלית

קיר תרצ"א (סה"מ תרצ"א ע' רד ואילך).

הרי הוא מתעורר באהבה לאלקות, בכל לבבך ובכל נפשך עד בחי' בכל מאדך. אמנם גם כאשר נתעורר באהבה, הרי הוא יש מי שאוהב, ואין זה ביטול במציאות, כי אם ביטול היש בלבד (וביטול במציאות הוא בשמונה עשרה). וטעם הדבר הוא, דכיון שכל התעוררות האהבה באה ע"י השגה והתבוננות, לכן הנה האהבה היא בהגבלה כפי אופן ההשגה כו', שאינו מתבטל בזה ממציאותו, כי אם ביטול היש בלבד.

וזהו שק"ש נקרא בשם ישיבה, דכשם שבישיבה בגשמיות הנה גופא וירכיץ לאו כחדא, הראש הוא בהשפלה, והרגלים הם בהגבהה, כמו"כ ישנם כל ענינים אלו גם בישיבה בעבודה הרוחנית שהיא העבודה דק"ש. דהנה, ההתבוננות וההשגה דק"ש שעל ידה בא לאהבה, אינה עצם ענין השכל וההשגה כמו שהוא לעצמו, כי אם שהשכל נשפל ומתמצם ומתלבש בהמדות, שזהו שהראש הוא בהשפלה. וכיון שאין זה עצם השכל, כי אם חיצוניות השכל בלבד, לכן הנה אחרי התפלה אין בהמדה אור וחיות השכל כל כך כמו שהי' בשעת התפלה, דבשעת התפלה התעוררות האהבה היא באופן שהאהבה קשורה בהשכל, ועד שהעיקר הוא השכל, היינו, שההשגה נרגשת אצלו יותר מאשר האהבה, אך לאחרי התפלה, כאשר המדה באה בבחי' נה"י, אזי המדה היא לעצמה ואין נרגש בה אור וחיות השכל כ"כ. ואף שגם אחרי התפלה יש בודאי איזה חיות ההשגה בהמדה, ואינו דומה לענין ההסכם בלבד, שבהסכם בלבד אין חיות ההשגה כלל, משא"כ כאשר נתעורר באהבה בק"ש הרי גם אחרי התפלה ישנו בהסכם אור וחיות ההשגה, מ"מ, אין זה דומה כלל לכומו שהי' בק"ש בשעת התפלה, שאז היתה המדה קשורה בהשכל כנ"ל, משא"כ אחרי התפלה, שהמדה נעשית מציאות בפני עצמה. וטעם הדבר הוא, דכיון שהשכל המעורר את המדות אינו עצם השכל כי אם חיצוניות בלבד, לכן אינו מאיר כי אם בהמדות כמו שהם בשעת התפלה גופא, שאז הם במדריגה נעלית יותר, ולא אחרי התפלה, שאז המדות הם בחי' נה"י בלבד. והיינו, שעצם השכל מאיר עד למטה מטה, משא"כ חיצוניות השכל אינו מאיר כי אם בבחי' נעלית דוקא, דהיינו בהמדות, ולא בבחי' נה"י. וזהו שהראש הוא בהשפלה והרגלים הם בהגבהה, היינו, שכאשר הרגלים הם על הארץ, בחי' נה"י, אינו מאיר בהם אור השגה, כי אם כאשר הרגלים הם בהגבהה מהארץ דוקא. וזהו מה שגופא וירכיץ לאו כחדא, היינו שכאשר המדות באות בבחי' נה"י אזי הם נפרדים כו'. וענין זה הוא לא רק כאשר עבודתו היא בחיצוניות הלב וחיצוניות השכל, שאז פשיטא שאין ביכולת השכל להאיר עד למטה מטה, לפי שהוא חיצוניות בלבד,

אלא גם כאשר עבודתו היא בפנימיות הלב ופנימיות השכל, מ"מ, הרי זה פנימיות בינה בלבד, ואין זה פנימיות ועצם השכל ממש, דעצם השכל ממש הוא הראי' וההנחה (דער אַפלייג) דחכמה, וכדאיתא בספרים¹⁶ דשכל הוא אותיות הס כל, שהוא שתיקה וביטול לגמרי, משא"כ בינה שהוא בחי' התפשטות בלבד, הנה גם פנימיות בינה אינו עצם השכל ממש, ולכן גם בפנימיות בינה הנה גופא וירכין לאו כחדא. ובזה יוכן ב' הסיפורים שמצינו בזה בענין שמיעת סודות התורה, סיפור א', שזלגו עיניו דמעוה כששמע סודות התורה¹⁷, וסיפור ב', שכאשר ר"ש שמע סודות התורה גחין ונשיק לעפרא¹⁸, דההפרש בין ב' סיפורים אלו, דהגם שבשניהם מדובר בענין סודות התורה ורוזין דאורייתא שהו"ע פנימיות התורה, מ"מ בזה גופא יש חילוק, שמצד פנימיות בינה, כיון שאין זה עצם השכל ממש, לכן זלגו עיניו דמעוה, אבל אין זה באופן שנמשך למטה ממש, משא"כ מצד הראי' וההנחה דחכמה הנה גחין ונשיק לעפרא, שנמשך עד למטה מטה.

ד) **ובזה** יוכן ההפרש בין ק"ש לשמו"ע, דק"ש שהוא מצד השגה והתבוננות, הוא בחי' ישיבה כנ"ל, משא"כ שמו"ע, שהוא ביטול במציאות, ובא מצד הראי' דחכמה, הרי זה בבחי' עמידה, והיינו, שכאשר ראשו הוא בהגבהה, שהוא עצם מהות החכמה, אזי רגליו על הארץ, שאור החכמה מאיר עד למטה מטה, וזהו ג"כ דגופא וירכין הם כחדא. ויובן זה מההפרש בין ראי' לשמיעה עד"מ בגשמיות¹⁹, דכאשר האדם שומע איזה דבר, היינו שאינו רואה בעצמו אלא רק שומע מאחרים ומ"מ נעשה אצלו עי"ז גם ענין ההבנה והשגה, אזי הוא תופס רק מציאות הדבר, ולא מהות הדבר, וגם אין זה נקלט בפנימיות נפשו, כי אם בחיצוניות בלבד, ולכן הנה במשך הזמן מתיישן אצלו הענין, וכמו"כ כאשר יקשו לו כמה קושיות על הענין ששמע אזי יפלו אצלו ספיקות, ועד שאפשר לסתור אותו לגמרי. משא"כ בענין הראי', כאשר הוא בעצמו רואה את הדבר, וכמו"כ הוא גם בענין הראי' דחכמה, הרי הוא תופס את מהות הדבר, ונקלט אצלו בפנימיות נפשו, ואינו שייך שהענין יתיישן אצלו, וכן לא שייך שיפול אצלו ספק וסתירה בהדבר ע"י קושיות, דגם כאשר יקשו ריבוי קושיות, לא יפול אצלו שום ספק בזה, מאחר שהוא בעצמו ראה את הדבר. והנה, אף שראי' היא למעלה משמיעה, מ"מ אנו

18) זח"ג קסח, א.

16) ס' השרשים — בספר אהלי יהודא.

19) ראה גם סה"מ תרנ"ד ע' קסג ואילך.

17) זח"א צח, ב (במדרש הנעלם).

רואים שראי' תופס בדבר גשמי, ושמיעה תופס בקול שהוא רוחני בערך הגשמי שנתפס ע"י ראי', וטעם הדבר הוא, לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר²⁰. וכמו"כ יובן בענין ההפרש בין ק"ש לתפלה, דק"ש שהוא מצד השגה בלבד פועל רק ביטול היש בלבד (שאינן זה נוגע בעצם מציאותו), ואינו נמשך במדריגות הנמוכות (כנ"ל שגופא וירכין לאו כחדא), משא"כ בשמו"ע שהוא מצד הראי', הרי מצד זה הוא מתבטל ממציאאותו לגמרי (לפי שזה נוגע בעצם מציאותו ממש, ולכן גם הביטול הוא ביטול במציאות לגמרי), ונמשך גם בבחי' היותר נמוכות בהנפש (גופא וירכין כחדא), והיינו לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר.

ה) והנה באתערותא דלתתא נמשך גם אתערותא דלעילא, היינו, שע"י עבודת האדם בבחי' ישיבה, פועל גם למעלה הענין דישיבה, וע"י עבודתו בבחי' עמידה פועל גם למעלה הענין דעמידה. והענין הוא²¹, דהנה, ע"י העבודה דק"ש, בחי' ישיבה, פועל למעלה שיהי' הוי' אחד²², דענין אחד היינו²³ שהח' שמורה על ז' רקיעים וארץ והד' שמורה על ד' רוחות העולם, הנה הם בטלים להא', שמורה על א"ס, אלופו של עולם. והיינו שבבחי' אחד ישנו מציאות העולם, אלא שהוא בטל, וזהו ההפרש בין אחד ליחיד, שיחיד הוא למעלה מהעולמות לגמרי, ולכן אין שייך כלל לייחד שום דבר, לפי שהוא למעלה מהעולמות לגמרי, משא"כ אחד היינו שישנו איזה דבר, אלא שהוא מיוחד. דהנה, אחד הוא אחד המנוי, וכמ"ש בפרשת השבוע²⁴ אחיכם אחד, דאף שהיו י"ב שבטים, ומ"מ נקרא אחד, והיינו לפי שאחד הוא אחד המנוי, משא"כ יחיד הוא כמו שאומרים יחיד בדורו, היינו שאין בדומה לו באנשי דורו. ועד"ז יובן למעלה, דענין אחד הוא באוא"ס השייך לעולמות, אם בבחי' ממלא כל עלמין או גם בבחי' סובב כל עלמין, דאף שהוא סובב, מ"מ הרי הוא סובב לעולמות, אמנם בבחי' עצמות אוא"ס שלמעלה מהעולמות לגמרי, אין שייך לומר אחד, כי אם יחיד. ומזה מובן, שבחי' אחד שהוא האוא"ס שבהשתלשלות, הו"ע של השפלה גדולה לגבי, ולכן נקרא אור זה בשם ישיבה. ובכדי לפעול ישיבה והשפלה הלזו, הרי זה ע"י העבודה דק"ש שהיא בחי' ישיבה, שע"ז הנה באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא, שנעשה גם

23) סמ"ק הובא בב"י או"ח סי' סא. שו"ע ודאדה"ז או"ח שם סעיף ו. לקו"ת תזריע כג, ג. וראה ברכות יג, ב.
24) מקץ מב, יט. וראה שם, טז.

20) ראה שערי אורה שער הפורים נח, א ואילך. ובכ"מ.
21) ראה גם סה"מ תרנ"ד ס"ע קס ואילך.
22) ואתחנן ו, ד.

למעלה בחי' ישיבה, הוי' אחד. וזהו ג"כ מ"ש השמים כסאי שהוא בחי' ישיבה, דהשמים הוא אש ומים²⁵, בחי' חו"ג, וכיון שיש כבר איזה מציאות של ספירות, הרי זה בחי' ישיבה והשפלה לגבי', וזהו השמים כסאי, כסא הוא כס א', שע"י ההעלם והכיסוי שמכסה ומעלים על בחי' א' או"ס אלופו של עולם, נעשה מציאות השמים, מציאות הספירות.

והנה מצד בחי' האור שבהשתלשלות הנה גם כשנמשך ממנו ענין ההנהגה למטה, הרי זה ג"כ בבחי' ישיבה, שזהו שאמר רז"ל²⁶ "ב שעות הוי' היום, ג' שעות ראשונות הקב"ה יושב ועוסק בתורה, שניות יושב ודן את כל העולם כולו כו', שלישיות יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כינים, דענין יושב היינו שהוא בבחי' השפלה. והענין בזה, דלא מבעי שבחי' יושב וזן, שהוא בחי' נה"י, הוא בבחי' השפלה, אלא גם בחי' יושב ודן, שהוא בחי' המדות חג"ת, הוא ג"כ בחי' השפלה, ויתירה מזה, שגם העסק בתורה, שהוא בחי' המוחין, הוא ג"כ בחי' השפלה. וכמו עד"מ בנפש האדם, שגם השכל, היינו גם עצם השכל כמו שהוא לעצמו, שלמעלה מהתלבשות בהמדות, הרי הוא בבחי' ירידה, דמאחר שהוא גילוי השכל, הנה אף שהוא גילוי השכל לעצמו, מ"מ, אינו כמו שהוא בעצם הנפש. ועד"ז יובן למעלה, שגם ענין העסק בתורה הוא בבחי' השפלה. וכיון שכללות ההמשכה (היינו גם תחלת ההמשכה) היא בחי' ישיבה, לכן יש בזה הגבלה והתחלקות, וכנ"ל בהעבודה דק"ש, שאינו דומה התעוררות המדות כמו שהם בשעת התפלה לכמו שהם לאחרי התפלה, והיינו לפי שכללות ההמשכה הוא מחיצוניות השכל בלבד. וכמו"כ הוא גם למעלה, דכיון שכללות תחלת ההמשכה הוא מבחי' יושב ועוסק בתורה, שהו"ע של ישיבה והשפלה, לכן יש בזה התחלקות, שאינו דומה בחי' יושב ועוסק בתורה לבחי' יושב ודן, ואינו דומה בחי' יושב ודן לבחי' יושב וזן, כי בבחי' יושב ועוסק בתורה מאיר עצם השכל כמו שהוא לעצמו, ובבחי' יושב ודן אינו מאיר השכל כמו שהוא לעצמו, כי אם כמו שהוא מתלבש בהמדות, אבל מ"מ הנה גם בהמדות ישנו אור השכל, שנרגש הטעם של המדה, משא"כ בבחי' יושב וזן, בחי' נה"י, אין מאיר הטעם כלל. וכל זה הוא לפי שתחלת ההמשכה היא בבחי' הגבלה, שלכן יש בזה חילוקי מדריגות. אמנם, בכדי שיאיר האור גם בבחי' יושב וזן, שהו"ע ההנהגה וההמשכה בפועל בעולמות, הנה על זה צריך

(25) פרש"י בראשית א, א (סד"ה בראשית) (26) ע"ז ג, ב. ברא).

המשכת אור הבלי גבול, דמצד אור הבל"ג אין חילוקי מדריגות כלל, ומאיר האור עד למטה מטה. וזהו ענין בחי' עמידה, שהראש הוא בהגבהה, ואז הרגלים הם על הארץ ממש, ומ"מ מאיר בזה אור העליון, והיינו שבבחי' עמידה מאיר האור בשוה בבחי' העסק בתורה, בבחי' יושב ודן, ועד גם בבחי' יושב וזן את כל העולם כולו מקרני ראמים עד ביצי כינים. ובכדי להמשיך אור זה הוא ע"י העבודה דשמו"ע, בחי' עמידה וכיטול במציאות דוקא, שע"ז ממשיכים את האור שלמעלה מהשתלשלות, שמאיר בכל מקום ומקום. וזהו שאנו רואים ההפרש בין ק"ש לשמו"ע, דבק"ש אף שנתעורר באהבה, בכל לבבך ובכל נפשך גו', הרי ההמשכה היא רק בהגוף ונה"ב, אבל לא במציאות העולם, משא"כ בשמו"ע שע"ז ממשיך המשכה חדשה במציאות העולם, להיות רופא חולים ומברך השנים, וטעם הדבר הוא, לפי שכל הגבוה ביותר יורד למטה ביותר כנ"ל.

ו) ובזה יובן מ"ש ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם רבת את ריבם וכו'. והענין הוא, דהנה כתיב²⁷ ויבואו בני האלקים להתייצב על הוי', שהם המקטרגים התובעים דין. ושרשם הוא מבחי' הגבורה דאצילות, כמ"ש²⁸ הוי' יחתו מריביו, דישנם מריבים על הוי' שהוא בז"א דאצילות, שזהו מריביו, מריב וי"ו²⁹. אמנם, בחי' הגבורה כמו שהיא בקדושה הרי תכליתה הוא חסד, שהרי בקדושה הנה גם קו השמאל הוא באופן דלאכלאל שמאלא בימינא³⁰, אבל כמו שנמשך מזה למטה, נעשה מציאות של מקטרגים שרוצים רק דין, וכוונתם היא להרע כו', ובפרט כאשר יש להם איזה טעם על מה לקטרג, הנה אז הם מקטרגים ביותר על ישראל, דזהו מריביו לשון רבים, על הוי' ועל ישראל. ובכדי לבטל את הקטרוג, לא מספיק בחי' הרחמים דז"א בלבד, כיון שבבחי' ז"א יש נתינת מקום למדת הגבורה והדין. דהנה, בבחי' ז"א יש מדת החסד, מדת הגבורה ומדת הרחמים, ואף שהרחמים כוללים את החסד והגבורה, מ"מ הרי יש נתינת מקום למדת הדין, ומצד מדת הדין נמשך למטה יותר ענין הקטרוג כו'. ולכן בכדי לבטל את הקטרוג צריך לרחמים רבים דוקא שלמעלה מהשתלשלות, שזהו"ע ברחמיך הרבים. וזהו גו"כ מ"ש עמדת להם, לשון עמידה דוקא, שהו"ע המשכת האור שלמעלה מהשתלשלות, שאין בזה הגבלות כלל, ולכן נמשך עד למטה מטה, ובאופן שלא שייך

29) לקו"ת נשא כה, ד.

30) ראה זח"ג קעו, א.

27) איוב א, ו. ב, א. וראה זח"ב לב, ב.

וברמ"ז שם.

28) שמואל-א ב, י.

בזה ענין של הפסק מצד הקטרוג כו'. ובכדי להמשיך אור זה הוא ע"י המיצר ועקתא, כמ"ש³¹ מן המיצר קראתי י"ה ענני במרחב י"ה, דכאשר מתבונן בשפל המצב ואיך שמקטרגים עליו כו', ומצד זה נעשה לו צר ביותר, הנה עי"ז ענני במרחב י"ה, שממשיך בחי' המרחב שלמעלה מהשתלשלות. וזהו מ"ש ואתה ברחמיך הרבים עמדת להם בעת צרתם, דבעת צרתם שהי' להם צר ביותר, הנה אז עמדת להם ברחמיך הרבים, שהוא האור הבל"ג, ועי"ז רבת את ריבם כו', שהר"ע ביטול כל טענת המקטרגים כו'. וזהו שמסיים להודות ולהלל לשמך הגדול, להלל הוא מלשון³² בהילו גרו³³, היינו שנמשך והאיר בחי' שמו הגדול שלמעלה מהשתלשלות, שמצד זה נמשך האור עד למטה מטה.

והנה כמו שהי' בהנס דחנוכה, כמו"כ יהי' גם בביאת המשיח בגאולה העתידה ב"ב, שאז יהי' ג"כ המשכת אור הבל"ג, שזהו מ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים, בחי' עמידה, שראשו בהגבהה, שהו"ע המשכת האור כמו שהוא, ולכן יומשך האור עד למטה מטה, שזהו על הר הזיתים, שרגליו יעמדו על הארץ ממש, דלהיותו אור שלמעלה מהשתלשלות, לכן אין בו התחלקות והגבלות כלל, ויומשך למטה מטה, בגאולה העתידה ע"י משיח צדקנו במהרה בימינו.

33) ראה תו"א וישב ל, א. לקו"ת צו יד,
ד. שה"ש מח, ג. ועוד.

31) תהלים קיח, ה.
32) איוב כט, ג.